

שנה"ל תשפ"ה

מסמך הלימה בהיסטוריה חמ"ד
לעולים חדשים
לחטיבה העליונה – 70%
מותאם למתווה עולם ישן
במסגרת מתווה הבגרות הגמיש

תכנית הלימודים – כיתה י'

בתכנית הלימודים יש 4 חטיבות שיפורטו להלן:

1. מסורת ומודרנה
2. נאציזם ושואה
3. מיישוב למדינה
4. מדינת ישראל

מיומנויות:

פיתוח אסטרטגיות חשיבה, כישורים ומיומנויות הדרושים ללימוד ההיסטוריה:

- אוריינות לשונית

ניתוח הטקסט בהקשר שלו
מיון והערכה של מקורות מידע.
ניתוח מקורות שונים ללימוד ההיסטוריה: מקורות כתובים וחזותיים.

- אוריינות מתמטית

הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד,

רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד

התמצאות בציר הזמן

- **אוריינות מדעית**
שאלת שאלות – ניסוח שאלות העוסקות בתופעות, בסוגיות או בדילמות שנדרש להן המשך בירור או חקר טיעון – ניסוח טענה והצדקה תוך שימוש בממצאים, בראיות ובהסברים
- **חשיבה ביקורתית**
קריאה ביקורתית – טקסטים כתובים: מקורות היסטוריים וספרות יפה הערכת המידע ההיסטורי שנאסף (רלוונטיות, אמינות, תקיפות ועדכנות) – שיפוט איכות הידע מבחינת הרלוונטיות והאמינות שלו, תוך מתן פרשנות אישית, חשיבה ביקורתית על תהליכים היסטוריים תוך התמודדות עם הצדקות או אי-הצדקות מוסריות הסקת מסקנות מבוססות ומנומקות
- **חשיבה יצירתית**
חשיבה עצמאית, סקרנות אינטלקטואלית לתמורות ולחידושים ולהשלכותיהם האפשריות יישום – יכולת להשתמש בידע נלמד במצבים חדשים
- **אוריינות מידע**
מידענות היסטורית – איתור ואיסוף מידע ממקורות מידע מגוונים ורלוונטיים. השוואה – הגדרת תבחינים להשוואה וזיהוי הדמיון והשוני על פי תבחינים מיון – יצירת קטגוריות על בסיס תכונות משותפות של פריטים וקיבוץ פריטים לקבוצות קטגוריות על פי תכונותיהם הבחנה בין מקורות מידע ראשוניים לבין מקורות משניים ובחירה מושכלת של מקור המידע בהתחשב בסוג התוכן שהמקור מספק כמו: הבעת עמדה, תוכן עובדתי ותוכן רשמי מקורות חזותיים: ממצאים ארכיאולוגיים, מפות, מטבעות, תמונות, דיאגרמות, גרפים, סרטים, מקורות שמע, עדויות ומקורות אחרים רלוונטיים לנושא

הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד,

רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד

ניתוח הטקסט בהקשר שלו – זיהוי רכיבים וקשרים: הבחנה בין עיקר לטפל, זיהוי הרעיונות המרכזיים שבטקסט, הבחנה בין עמדה לבין עובדה, בין טענה להשערה, הבחנה בין סיבות לבין תוצאות ומסקנות, זיהוי נקודת המבט או השקפת העולם של הכותב, זיהוי הטיעונים בטקסט וניתוחם בהתייחס לטענות המרכזיות שבו, גילוי הנחות סמויות בין שורות הטקסט מיזוג מידע – חיבור בין רעיונות מרכזיים ופרטי מידע חשובים ממקורות מידע שונים על מנת ליצור ידע חדש, ייצוג מידע או ידע בדרכים מגוונות

- התנהלות חברתית

שיח טיעוני – השתתפות פעילה בדיון תוך ניסיון לשכנע בצדקת טענה נבחרת או להפריכה באמצעות ראיות והסברים עבודה בצוות והשתתפות פעילה בדיון ההיסטורי; שמירה על כללי שיח תרבותיים

הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד,

רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד

חטיבה ראשונה - מסורת ומודרנה:

תופעות המודרנה

מטרות -

התלמידים:

1. יכירו את התופעות המרכזיות שהביאו להיווצרות העולם המודרני
2. יבינו את תופעת פריחתן של האידיאולוגיות שהיוו מצע לשינויים חברתיים ומדיניים
3. יבינו את השפעת רעיונות הנאורות על ירידת מעמד הדת בעת החדשה בהשוואה לימי הביניים
4. יבינו את השניות שבתופעות המודרנה: קדמה לעומת פגיעה בזכויות האדם

תכנים

נושאי הלימוד ושעות הוראה	תתי נושאים חובה	תתי נושאים שאינם חובה
א. צמיחת המדינה הריכוזית החל במאה ה-17 לספה"נ	-	מאפייני מסגרת המדינה המודרנית: ריכוזיות השלטון: - הקמת מערכות ביורוקרטיה ומיסוי מרכזיות, - יצירת חוקה, ומערכות חוק ומשפט, תרבות ושפה רשמית למדינה; -מונופולין על כוח הכפייה – צבא ומשטרה. • תהליך ההאחדה: - צמצום מעמד הדת בממשל - ביטול השדרות מימי הפיאודליזם

הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד,

רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד

נושאי הלימוד ושעות הוראה	תתי נושאים חובה	תתי נושאים שאינם חובה
		- ביטול הגבולות הפנימיים של המדינה - יצירת סמלי המדינה : המנון, דגל, חוקה וסמל - פיתוח מערכת חינוך ככלי ליצירת נאמנות למשטר, לאחידות השפה וליצירת זהות משותפת.

הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד,

רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911 , טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד

תתי נושאים שאינם חובה	תתי נושאים חובה	נושאי הלימוד ושעות הוראה
<p>א. <u>עקרונות הנאורות</u> :</p> <p>ההכרה בערך האדם האדם – יצור אוטונומי השולט בחייו ואחראי לגורלו ולגורל החברה ההכרה בכבוד האדם ובזכויותיו הטבעיות לפי : – חירות, קניין ואושר. (לוק) – זכויות האישה מרי וולסטונקרפט) – הקריאה לסובלנות ולזכויות פוליטיות לפרטים (וולטיר) – הפרדת רשויות כאמצעי לשמירת חרות (מונטסקייה) (לוק, רוסו) – אמנה חברתית</p> <p>המהפכה האמריקאית <u>א</u>ן המהפכה הצרפתית כפורצת הדרך ליישום רעיונות הנאורות.</p> <p>– הכרה בזכויות האדם והאזרח בימי המהפכה הצרפתית <u>א</u>ן הכרזת העצמאות והצהרת זכויות האדם במהפכה האמריקאית</p>	<p>השינויים שחוללה הנאורות – התהוות ההכרה בערך האדם</p> <p><u>מאפייני הנאורות</u> : אינדיבידואליזם, רציונליזם, ספקנות וחילון, ידע וקדמה</p>	<p>ב. הנאורות (המאה ה-18 לספה"נ)</p>
הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד, רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018		

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד

תתי נושאים שאינם חובה	תתי נושאים חובה	נושאי הלימוד ושעות הוראה
<p>השינויים המרכזיים בחברה ובמדינה בעקבות התיעוש</p> <p>א. מאפייני התיעוש : מיכון בהתחדשות מתמדת ; ייצור המוני בקו ייצור אחיד.</p> <p>ב. ההשלכות החברתיות והכלכליות של התיעוש :</p> <ul style="list-style-type: none"> • עליית מעמדות חברתיים חדשים : - מעמד הפועלים והתאגדויות פועלים . • גידול דמוגרפי. • גידול בְּמַמְדֵי הגירה - מהכפר אל העיר ואל "העולם החדש". <p>ג. ההשלכות על המדינה :</p> <ul style="list-style-type: none"> • הגדלת עושר המדינה והתהוות אימפריאליזם. <p>הגברת האחידות במדינה – חינוך , תרבות, שפה תחבורה ותקשורת – והיווצרות "מדינת הלאום". עליית "חברת המונים".</p>		<p>ג. המיכון והתיעוש</p>
<p>ליברליזם : ההגנה על חירויות היסוד כעיקרון מחייב בהתנהלות המדינה הדמוקרטית המודרנית.</p> <p>עידן הליברליזם במאה ה-19 :</p> <p>הליברליזם הפוליטי – המאבק בריאקציה (שמרנות) למען זכויות הפרט</p> <p>הליברליזם החברתי-כלכלי – ההתנגדות לפגיעה בזכות הקניין ובהתערבות המדינה בנושאים חברתיים וכלכליים</p>		<p>ד. התנועות האידיאולוגיות המודרניות : אידיאולוגיות כמחוללות שינויים חברתיים ומדיניים</p>

הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד,

רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911 , טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד

תתי נושאים שאינם חובה	תתי נושאים חובה	נושאי הלימוד ושעות הוראה
<p>מדיניות laissez faire "לְסֵה פֶּרִי" ("הנח לעשות" כלומר אל תתערב). הדמוקרטיה הליברלית במאה ה-20 : המאבק על מימוש זכויות האדם והאזרח. דה-קולוניזציה, שוויון זכויות מלא לנשים, והכרה בזכויות של קבוצה.</p>		<p>1. לאומיות 2. סוציאליזם</p>
<p>סוציאליזם יילמד כמונח. להלן קישור למונח.</p>	<p>לאומיות יילמד כמונח. להלן קישור למונח</p>	

הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד,

רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911 , טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד

משברי המודרנה

תתי נושאים חובה	תתי נושאים חובה	נושאי הלימוד ושעות הוראה
<p>המלחמה – ביטוי להישגי המודרנה והנאורות או פגיעה בהם? 1. גורמי המלחמה: - עליית רעיונות אנטי-ליברליים וראיית צד חיובי באלימות ובכוח - משבר המדינות הרב-לאומיות - האימפריאליזם – העימות בין האוכלוסיות שארצן כבושה לבין המדינות הלאומיות והמעצמות האירופאיות 2. נוראות המלחמה: מלחמה טוטלית, הרג המוני וטיהור אתני 3. תוצאות המלחמה ומשבר האמונה ברעיונות הקדמה ובהשלכותיה: בחירה בסעיף אחד מתוך שלושת הסעיפים שלהלן: - הפסימיות החברתית: אבטלה, חילון ומשברי אמונה - ראשית הדח-קולוניזציה (הענקת מנדטים ולא סיפוח) -עליית הדמוקרטיה החדשות ושברן (גרמניה ופולין).</p>		מלחמת העולם הראשונה

הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד,

רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד

תתי נושאים שאינם חובה	תתי נושאים חובה	נושאי הלימוד ושעות הוראה
קומוניזם ופשיזם – יילמדו כמונח אחד – המשטרים הטוטליטאריים. להלן קישור למונח.	נאציזם – הועבר כפתיח לנושא השואה.	המשטרים הטוטליטאריים:

הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד,

רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד

התמודדות העם היהודי עם אתגרי העת החדשה

מטרות -

התלמידים :

1. יבינו את השפעת התופעות המרכזיות של המודרנה על החיים היהודיים, ויכירו את האתגרים שהן העמידו בפני הקיום היהודי בעת החדשה
2. יבינו את הדמיון והשוני בהתמודדותן של קהילות ישראל השונות עם המודרנה
3. יכירו את השינויים שחלו במעמד המשפטי של היהודים בעת החדשה ויבינו את השלכותיהם על החיים היהודיים ועל ההתארגנות הקהילתית
4. יכירו ויבינו את מגוון התנועות והזרמים שקמו בעם היהודי במטרה לשמור על קיומו הייחודי בעת החדשה
5. יבינו את תגובת היהודים שומרי המצוות לאתגרי החילון, ההשכלה והתיקונים בדת ישראל, כפי שהם באו לידי ביטוי בתנועות השונות
6. הבנת ייחודו של הפתרון הלאומי הציוני לגווניו והסיבות להתנגדויות שקמו לו בחברה היהודית
7. הבנת הרקע והנחיצות להקמת תנועת הציונות הדתית כסיעה בתוך "התנועה הציונית"

תכנים

נושאי הלימוד ושעות הוראה	תתי נושאים חובה	תתי נושאים שאינם חובה
א. מעמד היהודים בעת החדשה משלהי המאה ה-18 עד ראשית המאה ה-20.	השפעת הליברליזם על תמורות בחברה היהודית. השינויים במעמד המשפטי של היהודים בקהילות השונות בעת החדשה : המורה ילמד על מדינה אחת מבין המדינות הבאות : <u>מארצות האסלאם</u> - האימפריה העות'מנית, אלג'יריה. <u>ממרכז ומערב אירופה</u> – צרפת, מדינות גרמניה ואוסטריה.	

הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד,

רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד

תתי נושאים שאינם חובה	תתי נושאים חובה	נושאי הלימוד ושעות הוראה
<p style="text-align: center;">ארצות הברית</p> <p style="text-align: center;">- ביטול האוטונומיה הקהילתית והפגיעה בסמכות ההנהגה המסורתית.</p>	<p style="text-align: center;">- מתן שוויון זכויות (אמנציפציה) - פתיחת שערי תעסוקה ולימודים - הרחבת אזורי מגורים. השלכות השינויים במעמד היהודים (האמנציפציה) על החברה היהודית: - תהליכי התערות בחברה הסובבת: שינוי אורחות חיים- לבוש, שפה מתירנות והתבוללות</p>	
<p style="text-align: center;">השפעת התיעוש על החברה היהודית גידול מהיר במספר האוכלוסים היהודים; • עיור – ריכוז היהודים בערים; • פרולטריזציה והתאגדות מקצועית • הגירה – הגירה בכלל; "ההגירה הגדולה"; הגירת יהודים ל"עולם החדש" (1870 – 1925)</p> <p style="text-align: center;">- השינוי במרכזי הכובד של העולם היהודי: - עליית המרכז היהודי בצפון אמריקה</p>		<p style="text-align: center;">ב. תהליכים דמוגרפיים, כלכליים וחברתיים שעברו על החברה היהודית.</p>

הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד,

רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד

תתי נושאים שאינם חובה	תתי נושאים חובה	נושאי הלימוד ושעות הוראה
<p>השפעת רעיונות הנאורות על החברה היהודית</p> <p>א. תנועת ההשכלה ויעדיה</p> <p>שילוב רעיונות הנאורות במחשבה וביצירה היהודית (מנדלסון כמעצב מרכזי של ההשכלה היהודית)</p> <p>משה מנדלסון ותנועת ההשכלה -</p> <ul style="list-style-type: none"> • מאבק לשילוב היהודים בחברה הכללית • מודרניזציה של החיים היהודיים והפולמוס סביב תופעה זו - שינוי לבוש ושפה ; - עיסוק במשלחי-יד יצרניים ; - שינויים בחינוך היהודי – חינוך הבנות <p><u>יישום רעיונות ההשכלה בחברה היהודית :</u></p> <p>א. במזרח אירופה- "ההשכלה מטעם"</p> <p>ב. במזרח התיכון וארצות האסלאם – בתי הספר של "כל ישראל חברים"</p> <p>ג. בתימן – חדירת רעיונות ההשכלה - הפולמוס בין ה"דרדעים" וה"עקשים"</p>		<p>ג. תנועת ההשכלה היהודית</p>

הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד,

רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911 , טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד

תתי נושאים שאינם חובה	תתי נושאים חובה	נושאי הלימוד ושעות הוראה
<p>1. <u>תנועות לתיקונים בדת</u></p> <p>א. <u>תנועת הרפורמה</u> : תיקונים לצורכי השתלבות מלאה בחברה הכללית</p> <p>- היחס לְתִקְפוֹת המצוות בתפיסת העולם הרפורמית, פרידלנדר, גייגר</p> <p>ב. <u>התנועה השמרנית</u> (היהדות הפוזיטיבית ההיסטורית):</p> <p>- תיקונים מתוך ראייה היסטורית של העבר וייחוד יהודי לעתיד (בארה"ב התנועה השמרנית מכונה התנועה הקונסרבטיבית)</p> <p>היחס לתקפות המצוות בתפיסת העולם של התנועה השמרנית, זכריה פרנקל</p> <p>א. ההתנגדות לרפורמה ולערכי המודרנה - חת"ס סופר</p> <p>ב. התבססות החסידות, התפשטותה והתמודדותה עם אתגרי המודרנה - התרחבות החסידות והפיכתה לתנועה דתית- חברתית המונית - "העדה" ו"החצר" כתחליף לקהילה</p> <p>ג. הישיבות בליטא והתמודדותן עם אתגרי המודרנה במזרח אירופה</p>	<p>דרכים להתמודדות עם החילון, ההתערות בחברה הכללית וההתבוללות:</p> <p><u>המענה האורתודוקסי ויחסו למודרנה</u></p> <p>ניאו-אורתודוקסיה - חיוב המודרנה תוך שמירה קפדנית על מצוות הדת וחיזוק הזהות האורתודוקסית; תפיסת "תורה עם דרך ארץ" - רש"ר הירש</p>	<p>ד. תנועות וזרמים יהודיים במאות ה-19 וה-20</p>

הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד,

רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד

תתי נושאים שאינם חובה	תתי נושאים חובה	נושאי הלימוד ושעות הוראה
<p>-חיזוק הלמדנות ומעמד הלומדים. - הישיבות כארגון חברתי- רעיוני על-קהילתי ישיבת וולוז'ין וישיבות המוסר ד. רבני הקהילות הספרדיות והקהילות בארצות האסלאם והתמודדותם עם אתגרי "העולם החדש"</p>		
<p>. נסיבות התעוררות הלאומיות היהודית המודרנית</p> <ul style="list-style-type: none"> • היהודים בין השתלבות בחברה הסובבת לבין דחייה, צמיחת האנטישמיות המודרנית וביטוייה כלפי במדינות השונות. השראת התנועות הלאומיות בעמים. <p>2 . ארגונים ותנועות לאומיות יהודיות כפתרון להמשך קיום העם היהודי ; כיי"ח והעיתונות היהודית סולידריות יהודית והתארגנות בין-לאומית טריטוריאליסטים - התיישבות יהודית בחבל ארץ אוטונומי שאינו ארץ ישראל. הבונד – יהודים בתנועות כלליות לתיקון חברתי</p>		<p>ה. התעוררות הלאומיות היהודית המודרנית</p>

הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד,

רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911 , טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד

תתי נושאים שאינם חובה	תתי נושאים חובה	נושאי הלימוד ושעות הוראה
<p>(סוציאליזם, קומוניזם סוציאלי-דמוקרטי), מפלגות סוציאליסטיות יהודיות, אוטונומיסטים - אוטונומיה תרבותית שאינה בארץ ישראל.</p>		
<p>משה הס.</p> <p>מיסוד ודמוקרטיזציה של התנועה – מוסדות התנועה הציונית – התבססות התנועה הציונית עד מלחמת העולם השנייה בקרב היהודים באירופה, בארץ ישראל, בארצות האסלאם, בארה"ב, בצפון אמריקה ובדרומה.</p> <p>3. ההתנגדות לציונות. - האורתודוקסיה הלא-ציונית</p>	<p>ייחודו של הפתרון הלאומי-ציוני שורשי הרעיון הציוני כלאומיות מודרנית "מבשרי הציונות" - יש ללמד על מבשר ציונות אחד מתוך הבאים: הרב אלקלעי או הרב קלישר</p> <p>חובבי ציון וראשית התארגנות התנועה הציונית והעליות "הראשונות" לארץ ישראל.</p> <p>התנועה הציונית בראשות הרצל: המצע של התנועה - פתרון מדיני בארץ ישראל מוכר במשפט העמים, הקונגרס הציוני ותכנית באזל, צ'רט.</p> <p>מפלגות וזרמים: ציונות מדינית, ציונות מעשית, ציונות דתית.</p> <p>הציונות הדתית – הרקע להקמת 'תנועת המזרח"י' – הרב ריינס וגישתו לתנועה הציונית.</p>	<p>1. התנועה הציונית</p>

הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד,

רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד

תתי נושאים שאינם חובה	תתי נושאים חובה	נושאי הלימוד ושעות הוראה
- הרפורמה ותומכי ההשתלבות בחברה		

הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד,

רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד

חטיבה שנייה – נאציזם ושואה:

מטרות -

התלמידים :

1. יבינו את משמעות האידיאולוגיה הנאצית כלפי העם היהודי
2. יכירו את השלבים המרכזיים במהלך מלחמת העולם השנייה ויבינו את הקשרים בינם לבין השואה
3. יכירו את מכלול הגורמים והנסיבות שאפשרו את ביצוע "הפתרון הסופי"
4. יבחנו את הדילמות והקשיים שעימם התמודדו היהודים בכל אחד משלבי יישום המדיניות הנאצית, ויעריכו את דרכי התמודדותם
5. יבינו את הקשיים המיוחדים שעמדו בפני היהודים שומרי המצוות ואת דרכי התמודדותם בהם
6. יזהו את הגורמים שהשפיעו על תגובת "העולם החופשי" על המדיניות הנאצית כלפי היהודים
7. יכירו את הגורמים והדילמות שהשפיעו על פעילותם של יהודי "העולם החופשי" נוכח גורל אחיהם בשואה
8. יבינו את הקשיים שעמדו בפני "שארית הפליטה" ואת משמעות התמודדותם עם החזרה לחיים
9. יבינו את מקומה של השואה בזיכרון היהודי, הישראלי והעולמי בימינו, וידונו בלקחי השואה כצו מוסרי יהודי ואנושי.

הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד,

רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד

תכנים

תתי נושאים שאינם חובה	תתי נושאים חובה	נושאי הלימוד ושעות הוראה
	נאציזם – אידיאולוגיה נאצית: מ"פולקיזם לגזע", לאומיות אתנית, טוהר הגזע הנאצי ומרחב המחיה, מיין קמפ – דרכי עליית הנאצים לשלטון והתבססותם בו	נאציזם (הועבר לכאן מהאידיאולוגיות)
• הצגת היהדות והמוסר היהודי בחשיבה ובתעמולה הנאצית כאנטיתזה וכאויב לאריות ולאנושות בכלל	מדוע היו היהודים לקבוצת יעד לרדיפה הגרמנית? הזיקה בין האידיאולוגיה הנאצית לאנטישמיות המודרנית והמסורתית	א. ייחודה של האנטישמיות הנאצית נגד יהודים ונגד יהדות
- תעמולה נאצית אנטי-יהודית	באילו דרכים יושמה האידיאולוגיה האנטי יהודית בגרמניה מגמות במדיניות האנטי יהודית 1933 – 1938: השפלה, בידוד והגירה, חקיקה ונישול - חרם כלכלי נגד היהודים - שריפת ספרי היהודים וגזירת איסור השחיטה - חקיקת חוקי הגזע – חוקי נירנברג, ביטול האמנציפציה - אריזציה – החרמת הרכוש היהודי והוצאת היהודים מהחברה וממוסדותיה - הבידוד החברתי- התרומה מרצון של האוכלוסייה הגרמנית. 1938 – 1939 שנת המפנה וההסלמה, ליל הבדולח ומאסר ההמונים.	ב. שלבים במדיניות האנטי-יהודית של הנאצים בגרמניה בשנים 1933 – 1939.

הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד,

רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד

תתי נושאים שאינם חובה	תתי נושאים חובה	נושאי הלימוד ושעות הוראה
<p>האם ראו היהודים את הכתובת על הקיר?</p> <ul style="list-style-type: none"> • מגמת ההיאחזות בגרמניה כמולדת : - מאבק היהודים על זכויותיהם מול המדיניות הגרמנית ; - התארגנות מחדש – הקמת הוועד המרכזי (מוסדות קהילתיים, חינוך ותרבות, סעד ותעסוקה) ; • מגמת העזיבה- הגירה : - האכזבה מגרמניה ומהעם הגרמני - התלבטויות בדבר היעד להגירה - ארגונים בין-לאומיים ותמיכתם בעזיבת היהודים • התחזקות התנועה הציונית בקרב יהודי גרמניה - פעילות תנועות הנוער • עלייה לארץ ישראל- "העלייה החמישית" - "הסכם ההעברה" על ידי היישוב היהודי בארץ ישראל - עליית הנוער תגובת יהודי העולם : ערבות וסולידריות יהודית - מחאות והפגנות נגד מדיניות הנאצים. - תנועת החרם היהודי על סחורות גרמניות בארצות השונות - ועדי סיוע לפליטים • תגובת מדינות העולם : • ועידת אוויאן, ועידת מינכן. 		<p>ג. תגובות יהודי גרמניה ותגובות יהודי העולם על המדיניות הנאצית</p>

הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד,

רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911 , טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד

תתי נושאים שאינם חובה	תתי נושאים חובה	נושאי הלימוד ושעות הוראה
<p style="text-align: center;">- הקרב על בריטניה</p> <p style="text-align: center;">- הצדדים במלחמה : בעלות הברית, גרורות הציר ומדינות ניטראליות</p> <p style="text-align: center;">החזית המזרחית</p> <p style="text-align: center;">המפנה במלחמה :</p> <p style="text-align: center;">- הישגי בעלות הברית בצפון אפריקה (אל עלמיין) ; ברוסיה (סטלינגרד) ; מתקפה בדרום איטליה הפלישה לנורמנדי</p>	<p style="text-align: center;">מלחמת העולם השנייה – המהלכים העיקריים :</p> <ul style="list-style-type: none"> ● 1939 – 1941 - הפלישה לפולין, לצפון ולמערב אירופה - הסכם ריבנטרופ-מולוטוב ● 1941 – 1942 הרחבת המלחמה לחזיתות השונות : - "מבצע ברברוסה" ; פרל הרבור והצטרפות ארה"ב למלחמה ניצחון גרמני ● 1944 – 1945 מאבק מכריע וסיום המלחמה - כניעת גרמניה - הטלת פצצת האטום על יפן 	<p style="text-align: center;">ד. מלחמת העולם השנייה</p>

הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד,

רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד

תתי נושאים שאינם חובה	תתי נושאים חובה	נושאי הלימוד ושעות הוראה
	<p>כיצד התאפשר הפתרון הסופי? מדיניות הנאצים ושותפיהם נגד היהודים במהלך מלחמת העולם השנייה באזורים השונים.</p> <ul style="list-style-type: none"> • באזורים הכבושים 1939 – 1941 <ul style="list-style-type: none"> - צעד ראשון : התעללות ביהודים והשפלתם - הקמת מחנות עבודה וכפייה - אגרת הבזק של היידריך, ריכוז היהודים בערים והקמת יודנרטים - ריכוז היהודים בגטאות וסגירתם - החרמת הרכוש היהודי • מיוני 1941 – עד מאי 1945 <ul style="list-style-type: none"> - "הפתרון הסופי" - " מבצע ברברוסה" וראשית פעילות הרצח של האיינזצגרופן - הקמת מחנות ההשמדה - ועידת ואנזה - האקציות בגטאות, השילוחים למחנות - ההשמדה והסלקציות - חיסול הגטאות - חיסול המחנות וצעדות המוות. - גורל היהודים בצפון אפריקה. 	<p>ה. גורל היהודים במלחמת העולם השנייה – השואה</p>

הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד,

רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד

תתי נושאים שאינם חובה	תתי נושאים חובה	נושאי הלימוד ושעות הוראה
<p>גורל היהודים במדינות הגרורות ובמדינות החסות. הגורמים שהשפיעו על מידת היישום של הפתרון הסופי באזורי אירופה השונים : דפוס הזיקה לשלטון הנאצי ניגודי אינטרסים בין המדיניות הנאצית הכללית לבין האינטרסים של המפקדים הנאציים המקומיים, ושל שלטונות מקומיים לא-גרמניים ; • יחס האוכלוסייה המקומית : משתפי פעולה מול מצילים למען תמורה חסידי אומות העולם.</p>		
<p>- פעילות עזרה וסעד - חינוך ותרבות -תיעוד 'עונג שבת'</p>	<p>דילמות ודרכי התמודדות בתנאים תת-אנושיים : <u>עמידה יהודית</u> - "האיברלייבן" ו"קידוש החיים" המאבק לשמירה על צלם אנוש - לימוד תורה, קיום מצוות ופנייה אל רבנים בשאלות הלכתיות ובהנהגת החיים (שות"ים)</p>	<p>ו. התמודדות היהודים עם מציאות החיים בימי השואה</p>

הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד,

רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911 , טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד

תתי נושאים שאינם חובה	תתי נושאים חובה	נושאי הלימוד ושעות הוראה
<p align="center">המשטרה היהודית</p> <p align="center">הנהגה במילכוד -רומקובסקי, ד"ר אלקס.</p> <p align="center">- דילמת קבלת המינוי</p> <p align="center">- התמודדות עם מצוקת האוכלוסייה היהודית בגטו עד לגירוש למחנות ההשמדה</p> <p align="center">- דילמת ביצוע גזירות הנאצים בתקופת הגירוש וההשמדה</p> <p align="center">הנהגת רבנים :</p> <p align="center">הרב יוסף קרליבך, הרב אהרונסון מקונין.</p> <p align="center">ארגונים קהילתיים (הולנד, צרפת)</p> <p align="center">תנועות הנוער</p> <p align="center">שאלת הגיבוי הציבורי</p> <p align="center">דילמת העיתוי</p>	<p align="center"><u>התמודדות הנהגה :</u></p> <p align="center">היודנרטים</p> <p align="center">- הנהגה במילכוד</p> <p align="center">צ'רניאקוב</p> <p align="center">הנהגת רבנים : האדמו"ר מפיאסצ'נה</p> <p align="center">- גילוי אחריות כלפי הקהילה והישארות בקרבה עידוד והענקת ביטחון בדרשות ובפסיקת הלכה להתנהגות בתנאים לא-שגרתיים</p> <p align="center"><u>התנגדות מזוינת לנאצים</u></p> <p align="center">מרד מזוין בגטאות ובמחנות, מרד גטו ורשה</p>	

הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד,

רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד

תתי נושאים שאינם חובה	תתי נושאים חובה	נושאי הלימוד ושעות הוראה
<p>פרטיזנים : הדילמות – גטו או יער? סיכון מול סיכוי קבוצת העבודה בסלובקיה</p> <p>הרב וייסמנדל, גיזי פליישמן ותכניות הכופר</p> <p>הרזיסטנס הצרפתי</p> <p>הוועד להגנת יהודים בבלגיה</p> <p>פרשיות הצלה שנויות במחלוקת : קסטנר, ברנד</p>		
<p>היכול היה העולם החופשי למנוע את ההשמדה?</p> <ul style="list-style-type: none"> • הפער בין מידע ומודעות לפתרון הסופי • הדילמה בין סיום מהיר של המלחמה כפתרון למצוקת היהודים לבין השקעת משאבים לחיסול מנגנון ההשמדה • אדישות או אנטישמיות של ממשלות ואוכלוסיות – חשש שהמלחמה תיתפס כמלחמה למען היהודים • עמדת הצלב האדום, עמדת האפיפיור ויחס כנסיות מקומיות לשאלת העזרה ליהודים. 		<p>ז. תגובת העולם החופשי נוכח גורל היהודים בשואה</p>
<p>היכלו יהודי העולם החופשי לסייע לאחיהם?</p> <ul style="list-style-type: none"> • הפער בין מידע ומודעות לשואה- הקושי בתפיסת ממדי הטרגדיה • יהדות ארה"ב בין ערבות יהודית לפטריוטיות אמריקאית : - הגויינט ; ועד הרבנים האורתודוקסים ; קבוצת 		<p>ח. היהודים בעולם החופשי נוכח גורל אחיהם בשואה.</p>

הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד,

רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911 , טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד

תתי נושאים שאינם חובה	תתי נושאים חובה	נושאי הלימוד ושעות הוראה
<p>ברגסון (הלל קוק), הוועד לפליטי מלחמה.</p> <ul style="list-style-type: none"> • יהודי ארץ ישראל – בין הצלה לבניין הבית הלאומי • התגייסות יהודים לצבאות בנות הברית ולצבא האדום. 		
<p>ההתמודדות עם החזרה לחיים מחנות העקורים וניסיונות השיקום</p> <ul style="list-style-type: none"> • ניסיונות השיקום בארצות המוצא באירופה • הגירה אל מעבר לים – לאוסטרליה, לארגנטינה ; תנועת "הבריחה"- ההעפלה לארץ ישראל. 		ט. "שארית הפליטה"
<p>משמעות זיכרון השואה כאירוע בעל משמעות יהודית ואוניברסאלית</p> <ul style="list-style-type: none"> • בין שואה לרצח עם ; • לקחי השואה והמניעים לזיכרון ; • דפוסי זיכרון גיוון, השתנות ומניפולציה – ערוצי ההתפשטות של העיסוק בשואה בעולם מאז שנות ה-60 של המאה ה-20, בקולנוע, בתאטרון, בספרות, ובמחקר • הכחשת השואה: היקף הטיעונים, המניעים להכחשה, תפוצת התופעה. 		י. זיכרון השואה והכחשת השואה

הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד,

רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד

הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד,

רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

תכנית הלימודים – כיתה י"א

חטיבה שלישית - מיישוב הארץ להקמת מדינה בארץ ישראל:

היישוב היהודי בארץ ישראל בשלהי המאה ה-19 ובראשית המאה ה-20, עד תום מלחמת העולם הראשונה

מטרות -

התלמידים:

1. יכירו את מאפייני היישוב היהודי בשלהי המאה ה-19 בארץ ישראל, יבחנו את התפתחותו ויעריכו את תרומתו לרציפות היישוב היהודי בארץ
2. יבינו את חלקם של עולי העלייה הראשונה והשנייה בבניית התשתית לבית הלאומי ויבחנו את הניגודים והמחלוקות בינם לבין "היישוב הישן"
3. יבינו את התפקיד שמילאה בריטניה בהנחת היסודות לבית הלאומי: במתן הצהרת בלפור ובקבלת המנדט על ארץ ישראל

נושאי הלימוד ושעות הוראה	תתי נושאים חובה	תתי נושאים שאינם חובה
א. היישוב היהודי לגווינו בארץ ישראל בתקופה העות'מאנית משלהי המאה ה-19 עד תום מלחמת העולם הראשונה	הנושא "יישוב חדש" יילמד כמונח: <u>להלן קישור למונח – 'יישוב חדש'</u>	הנושאים "יישוב ישן" יילמדו כמונחים: <u>להלן קישור למונח – 'יישוב ישן'</u>

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד

תתי נושאים שאינם חובה	תתי נושאים חובה	נושאי הלימוד ושעות הוראה
<p style="text-align: center;">"פולמוס גדרה"</p> <p>- מינוי רבנים ביישוב החדש : מינוי הרב קוק כרבם של יפו והמושבות, מינוי הרב עוזיאל כחכם באשי של יפו- תל אביב - "פולמוס השמיטה"</p> <p>1. <u>החינוך בין קודש לחול</u> : גימנסיה "הרצליה" וביה"ס "תחכמוני", - כ"ח ותלמודי התורה הספרדיים</p> <p>2. <u>היחסים בין העדות</u> : התימנים במושבות וביישובי העלייה השנייה</p> <p>4 <u>דרכים שונות בבניין החברה והיישוב</u> : "החלוקה" מול פרודוקטיביזציה</p> <p>-איכרי העלייה הראשונה מול תנועות הפועלים</p> <p>5. <u>מעמד הנשים</u> : השכלת בנות, מעמד הפועלות והמתיישבות</p>	<p>בין מסורת לחידוש- סוגיות בשאלת אופיו של "היישוב החדש";</p> <p><u>תחיית השפה העברית</u> : בן יהודה, מלחמת השפות.</p> <p>הצביון הדתי של היישוב</p> <p>– ניסיונות לקירוב חילונים</p> <p>– מסע הרבנים למושבות</p>	
<p>על רקע האינטרסים הבריטיים במזה"ת (הסכם סיקס פיקו, מכתבי מק-מהון הסכם פייסל-וייצמן).</p> <p>כינון המנדט הבריטי על ארץ ישראל</p> <p>מנדט סוג A והמחויבויות הבריטיות כלפי הבית הלאומי (ועידת סן-רמו) : מתן אפשרות לעלייה, הקצאת קרקעות, פיתוח הארץ והעבודות הציבוריות.</p>	<p>הצהרת בלפור ומשמעותה</p> <p>המנדט הבריטי על ארץ ישראל</p>	<p>ב. היישוב היהודי במעבר משלטון עות'מאני לשלטון המנדט הבריטי</p>

הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד,

רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911 , טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד

הלאומיות הערבית במזרח התיכון ובארץ ישראל בשלהי המאה ה-19 ובראשית המאה ה-20

מטרות -

התלמידים יכירו את הגורמים שהביאו להתפתחות הלאומיות הערבית המודרנית במזרח התיכון ובארץ ישראל.

תתי נושאים שאינם חובה	תתי נושאים חובה	נושאי הלימוד ושעות ההוראה
<p>הגורמים להתעוררות הלאומיות הערבית המודרנית במזרח התיכון</p> <ul style="list-style-type: none"> • קיום זהות ערבית מקומית (פרטיקולרית) לצד זהות לאומית כלל- ערבית (פאן- ערביות) • חדירת הרעיון הלאומי המודרני לעולם הערבי • חלוקת המזרח התיכון בין המעצמות • פיצול האומה הערבית ליחידות מדיניות במזה"ת בעקבות מלחמת העולם הראשונה : <ul style="list-style-type: none"> - הקמת אמירות עבר הירדן - ממשל פייצל בדמשק וקריסתו 		<p>א. צמיחת מדינות הלאום הערביות במזרח התיכון.</p>
<p>ה גורמים להתחזקות זהות לאומית ערבית פלסטינית בארץ ישראל.</p> <p>קיום מרכיבי זהות אחדים בקרב ערביי ארץ ישראל קודם למלחמת העולם הראשונה :</p> <p>זהויות דתיות, זהות עות'מאנית, זהות ערבית, זהויות משפחתיות ואזוריות - "סוריה הגדולה"</p>		<p>ב. צמיחת הזהות הלאומית של ערביי ארץ ישראל</p>

הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד,

רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911 , טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד

תתי נושאים שאינם חובה	תתי נושאים חובה	נושאי הלימוד ושעות ההוראה
<ul style="list-style-type: none"> קביעת גבולות ארץ ישראל עם תום מלחמת העולם הראשונה <p>דילמות בשאלת הזהות של הערבים בארץ ישראל עם תום המלחמה: "פלסטיין" או "סוריה הגדולה"</p> <ul style="list-style-type: none"> הקמת בית לאומי יהודי בארץ ישראל ההגירה הערבית לא"י בתקופת המנדט		

הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד,

רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד

התפתחות הבית הלאומי היהודי בארץ ישראל

מטרות -

1. הכרת מוסדות היישוב ומפלגותיו והבנת תרומתם להכנת התשתית למדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית
2. הבנת התפקיד שמילאו העלייה וההתיישבות בבניית הבית הלאומי
3. הכרת האתגרים והקשיים שעמדו בפני החלוצים הדתיים בהשתלבותם במפעל הציוני, בחינת דרכי התמודדותם והערכת תרומתם לבניין הבית הלאומי וצביונו
4. הבנת הסיבות לעימות הערבי-יהודי בארץ ישראל והשלכותיו על הבית הלאומי
5. הבנת השינויים שחלו במדיניות הבריטית כלפי הבית הלאומי והבנת תגובות היישוב היהודי על השינויים הללו

תכנים

נושאי הלימוד ושעות הוראה	תתי נושאים חובה	תתי נושאים שאינם חובה
א. מוסדות היישוב היהודי בארץ ישראל	'הגוש הדתי' - יש ללמד מתוך ערכת פרי"ח על הפועל המזרחי: קישור לערכת פרה	דרכי מימוש האוטונומיה היהודית א. הקמת מוסדות שלטון: כנסת ישראל, הוועד הלאומי, (מחכם באשי לשני רבנים ראשיים) ועדי הקהילות; מוסדות לייצוג העם היהודי – הסוכנות היהודית. ב. כינון שיטת בחירות דמוקרטיות: <ul style="list-style-type: none"> • המאבק על זכות הבחירה לנשים; • מפלגות וגושים פוליטיים ביישוב: הגוש הפועלי, הגוש האזרחי, הארגונים והמפלגות העדתיות.

הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד,

רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד

תתי נושאים שאינם חובה	תתי נושאים חובה	נושאי הלימוד ושעות הוראה
<p>העלייה וההתיישבות כמגשימות החזון הציוני</p> <p>1. מטרות העלייה וההתיישבות הציונית</p> <ul style="list-style-type: none"> • הקמת מדינה יהודית • שיבת העם לארצו ו"גאולת הארץ" • פתרון מצוקות העם – הפיזית והרוחנית • סולידריות כלל- יהודית בבניין הארץ (הון לאומי) <p>יצירת "רוב יהודי" בארץ ישראל.</p> <p>2. דילמות במדיניות העלייה וההתיישבות של התנועה הציונית והנהגת היישוב: בחירה בין דילמות בנושאי העלייה לבין דילמות בנושאי ההתיישבות.</p> <ul style="list-style-type: none"> • סדרי עדיפויות ושיקולי דעת בהבאת עולים ארצה. <p>- הרקע לעלייה: עולים מתוך אידיאולוגיה מצד אחד ומהגרים מתוך כורח המצב בארצות המוצא מהצד האחר.</p> <p>- השליטה בעלייה ככלי לעיצוב יחסי הכוחות הפוליטיים בארץ</p> <p>- סדרי עדיפויות ושיקולי דעת בדפוסי התיישבות ובמיקום היישובים</p> <p>-התיישבות חקלאית- שיתופית לצד התיישבות עירונית ופיתוח התעשייה</p>	<p>החלוץ הדתי, הפועל המזרחי והקיבוץ הדתי – יש ללמד מתוך ערכת פר"ח על הפועל המזרחי: קישור לערכת הפרח</p>	<p>ב. העלייה לארץ ישראל וההתיישבות בה</p>

הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד,

רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד

תתי נושאים שאינם חובה	תתי נושאים חובה	נושאי הלימוד ושעות הוראה
<p>- הוויכוח סביב השיטה החברתית- כלכלית הראויה : כלכלה חופשית או כלכלה סוציאליסטית, הון פרטי או הון לאומי?</p> <p>3. מפעלי העלייה וההתיישבות לגוויניהם האידיאולוגיים בשנות העשרים והשלושים של המאה העשרים (בחירה בין ניתוח נתוני גלי העלייה לבין ניתוח נתוני מפעלי ההתיישבות.);</p> <p>הקמת תנועת "החלוץ" וההכשרות להגשמת ערכי הציונות</p> <ul style="list-style-type: none"> ● גלי העלייה , ייחודם, תרומתם לבניין הבית הלאומי ולאופיו : - "העלייה השלישית", "העלייה הרביעית", "העלייה החמישית", (עליית הצלה, עליית הנוער) העלייה מארצות האסלאם. ● מפעלי ההתיישבות עירוניים וכפריים. 		

הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד,

רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911 , טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד

תתי נושאים שאינם חובה	תתי נושאים חובה	נושאי הלימוד ושעות הוראה
<p>מאורעות 1920, 1921, 1929</p> <p>המדיניות הבריטית כלפי הבית הלאומי- הנסיגה מהתחייבויות לבית הלאומי, מעלייה פתוחה לִמְקָסוֹת (סרטיפיקטים) ולספרים לבנים, מהתחייבות להקצאת קרקעות לחוקי הקרקעות והגבלת ההתיישבות היהודית</p> <p>"יישובי חומה ומגדל"</p> <p>עיצוב גבולות המדינה שבדרך "ה-N ההתיישבותי") כלכלת היישוב: הקמת משק כלכלי נפרד (תוצרת הארץ, נמל תל-אביב) היווצרות עימות פוליטי גובר מול שלטונות המנדט.</p> <p>השלכות העימות על ערביי ארץ ישראל: במישור האידיאולוגי – חיזוק התודעה הלאומית הפלסטינית, במישור המעשי – התפוררות חברתית, שבר מנהיגותי, פגיעה בכוח הלחימה.</p> <p>ניסיונות לפתרון הקונפליקט</p>	<p>השפעות העימות על היישוב היהודי ועל הערבים בארץ ישראל. ביטויי העימות: 1936 עד 1939 – גורמים ומאפיינים הספר הלבן השלישי¹</p> <p>השפעות העימות על היישוב היהודי: מדיניות הביטחון של היישוב: - הקמת "כוח המגן" והוויכוח על הבלגה מול תגובה (ההגנה והאצ"ל)</p> <p>התערערות מצב היהודים בארצות האסלאם (הפרהוד)</p> <p>ועדת פיל, הצעת החלוקה.</p>	<p>ג. העימות הערבי-יהודי עד מלחמת העולם השנייה</p>

¹ – על פי עמודים 212-213 בספר 'השיבה לציון'

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד

תתי נושאים שאינם חובה	תתי נושאים חובה	נושאי הלימוד ושעות הוראה
<p>הצעות מדיניות לפתרון הקונפליקט ותגובות היישוב היהודי והערבי להצעות אלו:</p> <p>מדינה דו-לאומית, חלוקת הארץ וקנטוניזציה, הצעת הבריטים.</p> <p>ניסיונות הידברות בין מנהיגים יהודים וערבים- שיחות עם מנהיגים ערבים, הקמת תנועת "ברית שלום".</p>		
<p>הדילמות ביישוב נוכח המלחמה והשואה</p> <p>1. שיתוף פעולה עם הבריטים בצד מאבק בהם: -תכניות פעולה מול האיום הגרמני על ארץ ישראל – הקמת הפלמ"ח, "מצדה על הכרמל"</p> <p>- ההתגייסות לצבא הבריטי והקמת הבריגדה</p> <p>2. המאבק בהגבלות הבריטים על העלייה וההעפלה, הכרזת המרד של האצ"ל והלח"י</p>		<p>ד. היישוב היהודי בארץ ישראל בזמן מלחמת העולם השנייה</p>
<p>י"א הנקודות</p>	<p>מה הביא לסיום המנדט הבריטי על ארץ ישראל? מי "גירש" את הבריטים?</p> <p>מאבק היישוב לגווניו במדיניות הבריטית:</p> <p>בהתיישבות כגון: גוש עציון;</p> <p>ה"העפלה" – העלייה הבלתי- לגלית בנתיבי הים והיבשה מאירופה ומארצות האסלאם</p>	<p>ה. מדינה בדרך - היישוב היהודי בארץ ישראל 1945 – 1947</p>

הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד,

רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

**משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד**

תתי נושאים שאינם חובה	תתי נושאים חובה	נושאי הלימוד ושעות הוראה
<p>2. כישלון הניסיונות המדיניים לשינוי "מדיניות הספר הלבן" לאחר מלחמת העולם השנייה : ועדת החקירה האנגלו- אמריקנית ותוצאותיה</p> <p>3. הנסיבות הבין-לאומיות - דה- קולוניזציה ושיקולי בריטניה כמעצמה קולוניאלית נחלשת ; - ראשית המלחמה הקרה. - ועדת אונסקו"פ</p>	<p>המאבק הצבאי : - הפורשים – האצ"ל והלח"י ומאבקם בבריטים - "תנועת המרי" ופירוקה.</p> <p>מסירת המנדט לאו"ם – "הצעת החלוקה" - החלטת האו"ם מכ"ט בנובמבר על חלוקת א"י לשתי מדינות.</p>	

הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד,

רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911 , טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד

חטיבה רביעית – מדינת ישראל:

מטרות -

התלמידים :

1. יבינו את המהלכים המדיניים והצבאיים שהביאו לכינון מדינת ישראל
2. יכירו את גלי העלייה השונים ואת תכניות ההתיישבות ויבינו את השפעתם על עיצוב פני המדינה והחברה בישראל
3. יבינו את משמעות "עקרון הממלכתיות" שעיצב בן-גוריון ויבחנו את השלכותיו על עיצוב דמות המדינה
4. יכירו את ביטויי הסכסוך הישראלי-ערבי לגווניו, יבינו את גורמיו ויבחנו את הניסיונות לפותרו
5. יבחנו אירועים מרכזיים, המשקפים מתחים בחברה הישראלית שבאים לידי ביטוי בוויכוח על צביונה
6. יבינו את חשיבותם של יחסי החוץ בין מדינת ישראל ובין מדינות העולם לקיומה של מדינת ישראל כמדינה ריבונית
7. יבינו את משמעותם של הקשרים בין מדינת ישראל ובין יהדות התפוצות למעמדה של ישראל כמדינה יהודית

תכנים

נושאי הלימוד ושעות הוראה	תתי נושאים חובה	תתי נושאים שאינם חובה
א. הקמת מדינת ישראל	מה הביא לכינון המדינה? מלחמת העצמאות שלב א' – יילמד בהתאם לתכנית פר"ח. להלן קישור לערכת פר"ח: קישור למערך פר"ח (החל מעמוד 31)	קבלת ההחלטה מכ"ט בנובמבר על ידי היישוב היהודי בארץ ישראל -לבטים ולחצים ערב הכרזת העצמאות - איום הפלישה של מדינות ערב לארץ ישראל ושאלת מוכנות היישוב - לחץ מצד ארה"ב לדחיית מועד הקמת המדינה מלחמת העצמאות שלב ב' -מול מדינות ערב במבצעי ההתגוננות להתקפה היזומה

הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד,

רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

**משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד**

תתי נושאים שאינם חובה	תתי נושאים חובה	נושאי הלימוד ושעות הוראה
<p>ולקביעת עובדות בשטח</p> <p>מלחמת העצמאות שלב ב'</p>	<p>תוצאות המלחמה</p> <p>-בעיית הפליטים</p> <p>-פליטים יהודים מארצות ערב</p> <p>הסכמי שביתת הנשק וקביעת גבולות המדינה</p>	
<p>כינון מוסדות השלטון</p> <p>מימוש הריבונות ועיצוב הריבונות :</p> <p>הקמת צבא ההגנה לישראל כצבא העם</p> <p>בן גוריון ועיצוב התפיסה הממלכתית</p> <p>פירוק המחתרות, פרשת "אלטלנה"</p> <p>פירוק הפלמ"ח</p> <p>מדיניות ההסדריות ביחסי דת ומדינה.</p>		<p>ב. כינון השלטון במדינת ישראל</p> <p>הריבונות</p>

הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד,

רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911 , טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד

תתי נושאים שאינם חובה	תתי נושאים חובה	נושאי הלימוד ושעות הוראה
<p>השפעות העלייה וההתיישבות על עיצוב פני המדינה ביטול הזרמים בחינוך והקמת החינוך הממלכתי לגוונים</p> <ul style="list-style-type: none"> • דילמות במדיניות העלייה והקליטה : - בין "עלייה חופשית, ל"עלייה מסוּגת" וביניהן לבין "עליות חירום". - מגבלות תשתית הקליטה : המצב הכלכלי ומדיניות הצנע - גודל אוכלוסיית העולים ביחס למספר אנשי היישוב - דרכי יישוב העולים והעסקתם : מחנות העולים , המעברות, סוגיית החינוך במחנות העולים ובמעברות עיירות הפיתוח. העלייה מברית המועצות בשנות ה-90. 	<p>"העליות" בעשורים הראשונים לאחר קום המדינה : העליות ומאפייניהן : - גלי העליות עד 1951 - גלי העליות 54-1953 ואילך</p> <p>- "מדיניות כור ההיתוך" העלייה מברית המועצות בשנות ה-70 - יילמד בהתאם לתכנית פר"ח. להלן קישור לערכת פר"ח : קישור למערך פר"ח (החל מעמוד 52)</p> <p>העלייה מאתיופיה – יילמד בהתאם לתכנית פר"ח. להלן קישור לערכת פר"ח : קישור למערך פר"ח (החל מעמוד 68)</p>	<p>ג. עלייה , קליטה והתיישבות במדינת ישראל</p> <p>העליות בשנות ה-50, מדיניות כור ההיתוך</p>

הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד,

רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911 , טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד

תתי נושאים שאינם חובה	תתי נושאים חובה	נושאי הלימוד ושעות הוראה
<p>העלייה מארצות הרווחה.</p> <p>ההתיישבות מקום המדינה עד סוף שנות השבעים.</p> <ul style="list-style-type: none"> • גורמים ודילמות בעיצוב מדיניות ההתיישבות <ul style="list-style-type: none"> - פיזור אוכלוסין - הפרחת השממה - ביטחון. <p>מפעלי התיישבות מרכזיים של המדינה :</p> <p>המורה ילמד על מפעל התיישבות <u>אחד</u> לפי בחירתו :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. יישוב הנגב ; 2. יישוב הגליל ; 3. הקמת עיירות הפיתוח ; 4. התיישבות ביש"ע לאחר מלחמת ששת הימים. 		

הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד,

רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911 , טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד

תתי נושאים שאינם חובה	תתי נושאים חובה	נושאי הלימוד ושעות הוראה
<p>קונפליקטים מרכזיים על עיצוב דמותה של החברה הישראלית</p> <p>יש לבחור בקונפליקט אחד מבין הארבעה (1-4):</p> <p><u>תודעת השואה וניצוליה</u></p> <p>1. הוויכוח על השילומים מגרמניה</p> <p>2. משפט איכמן.</p> <p>- פרשת קסטנר</p> <p><u>הפער העדתי והמאבקים לשוויון :</u></p> <p>3. אירועי ואדי סאליב</p> <p>4. "הפנתרים השחורים"</p> <p>א. הוויכוח על הצביון היהודי של המדינה ביטויי המאבק בשנות החמישים בעניין "מיהו יהודי" ובעניין "אופי השבת" במדינת ישראל.</p> <p>ב. מיעוטים אזרחי מדינת ישראל</p> <p>מדיניות הממשל הצבאי 1948 – 1966 והשפעתה על יחס החברה הערבית למדינת ישראל.</p>		<p>ד. החברה הישראלית</p>
<p>דרכי ההתמודדות בין מלחמה לפתרון מדיני</p> <p><u>הסכסוך בין מדינות ערב לישראל מקום המדינה עד סוף שנות השבעים של המאה העשרים</u></p> <p>-התנגדות מדינות ערב לקיומה של מדינת ישראל</p>	<p>מלחמות בין ישראל ומדינות ערב לאחר קום המדינה:</p> <p>מלחמת ששת הימים.</p>	<p>ה. יחסי מדינת ישראל העולם הערבי</p>

הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד,

רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד

נושאי הלימוד ושעות הוראה	תתי נושאים חובה	תתי נושאים שאינם חובה
		<p>והחתירה לחיסולה ולהקמת מדינה פלסטינית על אדמתה</p> <p>מלחמת סיני, מלחמת יום הכיפורים</p> <p>הסכסוך הפלסטיני-ישראלי ויוזמות מדיניות – יילמדו כמונח. להלן קישור למונח: יחסי ישראל ומדינות ערב.</p>
ו. מדיניות החוץ של מדינת ישראל		<p>תפקיד מדיניות החוץ בשמירת הריבונות הישראלית .</p> <ul style="list-style-type: none"> • ישראל בין הגושים- בין מזרח למערב • יחסי ישראל ומדינות אירופה (בריטניה, צרפת וגרמניה) • יחסי ישראל והאיחוד האירופי • יחסי ישראל עם ארצות הברית • יחסי ישראל והעולם השלישי.
ז. יחסי ישראל והתפוצות		<p>דילמות ביחסי הגומלין</p> <ul style="list-style-type: none"> • תפוצות ישראל - הכרת מרכזים יהודים בני זמננו - הכרת ארגונים יהודיים ופועלים - תופעת ההתבוללות. • קשרי הגומלין בתחומים אלה : עלייה והתיישבות ; כלכלה ; חינוך

הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד,

רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911 , טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד

נושאי הלימוד ושעות הוראה	תתי נושאים חובה	תתי נושאים שאינם חובה
		התחום הפוליטי-מדיני. • דילמות: - חילוקי דעות בסוגיית ההכרה בזרמים הדתיים - מידת המעורבות וההתערבות במדיניות הישראלית - סוגיות של נאמנות כפולה - מרכז ותפוצות או "ארץ ישראל ובבל" חדשות?

הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד,

רחוב שבטי ישראל 27 ירושלים 91911, טלפון נייד 050-6282363, פקס 02-5604018